УДК 37.013:811.111

DOI 10.33251/2522-1477-2020-7-209-215

ХАРЛАМОВА Лілія Степанівна,кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри іноземних мов, Льотна академія
Національного авіаційного університету**ЧАЛА Наталія Дмитрівна,**старший викладач кафедри іноземних мов, Льотна
академія Національного авіаційного університету**КОВАЛЬОВА Інна Валеріївна,**старший викладач кафедри іноземних мов, Льотна
академія Національного авіаційного університету

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ТЕХНІЧНИХ ЗВО

У статті зроблено спробу проаналізувати особливості використання інтерактивних методів навчання під час вивчення іноземної мови, наведено приклади і способи їх проведення. Приділено особливу увагу щодо нових технологій у процесі оволодіння студентами мовленнєвих навичок під час вивчення іноземної мови: словарний запас, уміння вести діалог, читання та переклад тощо. Розглядаються основні принципи, які здатні мобілізувати навчальний процес. Досліджуються засоби та форми навчання, які впливають на формування та розвиток комунікативних навичок студентів.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, іноземна мова, мультимедійні засоби, мозковий штурм, робота в групі, метод проєктів, комунікативна компетентність, ситуативність, педагогічні прийоми, індивідуальний підхід, технологій навчання, пізнавальна діяльність.

Постановка проблеми. Сучасна освіта, а зокрема вища школа, вимагає індивідуального спрямування у процесі навчання, яке сприяє особистісно-орієнтованому розвитку особистості. Таким чином у навчальному процесі пріоритетними стають педагогічні прийоми, що спонукають до розвитку пізнавальних і особистісних якостей студентів.

У фаховій літературі (психолого-педагогічній) досить переконливо показано, що на навчальний процес позитивно впливає правильно організована навчальна та самостійна робота студентів. Безпосередньо на занятті такий вид робіт сприяє підвищенню засвоєння матеріалу та активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Останнім часом особлива увага приділяється методикам і прийомам вивчення іноземних мов. Це зумовлено як процесами євроінтеграції України так і вимогам сучасного ринку праці в країні.

Учорашні методи вивчення європейських мов виявилися не зовсім ефективними і вимагають нових підходів і методів. Сучасний процес вивчення іноземної мови пропонує застосування інноваційних методів навчання, використання найновіших досягнень психологічної та методичної наук.

Якщо проаналізувати досвід викладання, який використовують в інших країнах, то можемо отримати таку картину: викладач є консультантом, радником, колегою, а не ретранслятором інформації. Тобто, студенти беруть безпосередню участь у навчальному процесі, що спонукає до самостійних рішень, моделювання ситуацій, мисленнєвої діяльності. Викладач створює і контролює процес оволодіння мовними навичками для кожного студента індивідуально.

Застосування різноманітних педагогічних технологій («технологія» походить від грецьких слів «техно» – мистецтво, майстерність і «логос» – вчення, і перекладається як вчення про майстерність) сприяє досягненню засвоєнню запропонованого навчального матеріалу у повній мірі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З точки зору орієнтовані на індивідуальний підхід у процесі вивчення іноземної мови: «... технологія виходить з могутності педагогіки, середовища, інших факторів, або вона визнає головною дійовою особою дитини – особистісно орієнтована» [11].

У ряді наукових досліджень сучасних педагогів, зокрема О. Бігич, М. Волошинова, О. Мацнева, – ми простежуємо послідовну і обґрунтовану пораду застосовувати під час вивчення іноземної мови електронних засобів та носіїв, які уже стали невід’ємними складовими навчального процесу.

У дослідженнях Т. Коваль значна роль відводиться застосуванню інформаційних технологій, що сприяють розвитку активності та мотивації студентів.

Розглядаючи особливості формування методичної компетентності у майбутніх викладачів іноземної мови Н. Майер говорить про доцільність використання інтерактивних технологій, та інших технічних – і медіа – засобів [5].

У студіях О. Пометун висвітлено використання інтерактивних методик процесів вивчення іноземної мови. Дослідниця вважає, що інтерактивні технології активізують взаємодію студентів під час занять. Такий метод сприяє отриманню нових знань і навичок, допомагає під час групових занять (дві-три особи), а також колективної роботи – творчі проекти тощо. [9, с. 117].

Таким чином даний процес стимулює педагогічну майстерність викладача, сприяє застосуванню на заняттях різних методик вивчення і контролю і є цілком відмінним від практики зазубрювання і заучування.

Одним із сучасних провідних дослідників основ викладання іноземної мови є С. Ніколаєва, яка приділяє особливу увагу формам і методам навчання з урахуванням майбутньої професійної діяльності студентів. [7; 8; 9; 10].

Відомі українські методисти переконані, що вивчення іноземної мови неможливе без застосування останніх досягнень науки і техніки – інтернет ресурс, мультимедійні системи, а також використання творчого процесу – проекти, фото, відео презентації, що сприяє підвищенню рівня володіння мовою [7; 8; 9; 10].

Сучасний викладач повинен не тільки сам знати і володіти відповідними навичками, а й уміти навчити використовувати їх. У навчальному процесі важливо застосовувати новітні методи викладання іноземної мови. Ряд спеціальних навчальних технік і прийомів дозволяють зробити заняття цікавими і ефективними. [3, с. 273].

Мета статті – розглянути і проаналізувати роль і значення інноваційних методик під час вивчення іноземної мови і виокремити ефективні форми роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні педагогічні прийоми під час занять із вивчення іноземної мови сприяють кращому засвоєнню матеріалу та допомагають розвинути комунікативні здібності студентів.

Серед популярних нині методик, особливої уваги заслуговує командна робота. Оскільки саме робота у команді дозволяє розвинути уміння і навички висловлювати власну думку, відстоювати свою точку зору, враховувати інтереси членів колективу тощо. Викладач на таких заняттях виступає швидше арбітром (модератором) – ставить завдання, оголошує тему, слідує за перебігом обговорення, корегує хід подій. Командна форма роботи на заняттях з вивчення іноземної мови може застосовуватись у вигляді «круглих столів», дискусій, творчих проектів тощо.

Не менш цікавою і ефективною є робота у парах. Під час такого заняття можна використовувати «мозковий штурм», обмінюватися ідеями та думками. Такий метод найчастіше застосовується під час «інтерв’ю», підготовці діалогів, дискусій.

Часто для закріплення вивченого матеріалу та практичного застосування мовленнєвих навичок використовують такий вид роботи як творчий проект. Це ще один вид розвитку особистісних здібностей студентів, що сприяє їх пізнавальній та пошуковій діяльності, розвиває творчі здібності. Під час підготовки завдань для такого виду роботи, викладач повинен враховувати індивідуальні здібності кожного окремого студента. Для повноти розкриття творчого потенціалу, найчастіше пропонують підготувати монопроекти – реферативні повідомлення проілюстровані фото презентацією, колективні – відео проект, інтернет-проекти – розробка і наповнення сайту, блогу тощо. Даний метод також стимулює і формує ряд психологічно важливих моментів – уміння дослухатися до думки інших, взаємоповагу, витримку, співпереживання. Використовуючи метод проекту викладач повинен враховувати особливості майбутньої професії студентів, це сприятиме більшому їх зацікавленню і стимулює пошукову діяльність у процесі підготовки до заняття.

У подальшій професійній діяльності майбутні спеціалісти, здебільшого, не оминуть роботи з комп'ютером, отож задача викладача включити у навчальний процес такий інноваційний прийом як мультимедійний комплекс. Використання мультимедійної дошки, тестових завдань, що виконуються за допомогою спеціальних комп'ютерних програм, таким же чином підготовлених зрізів знань, дидактичних матеріал з використанням мультимедійного проектора тощо. Завдяки таким наочностям студенти не тільки швидше опановують запропонований для вивчення матеріал, а й стимулюється їх самоосвіта, розвивається пізнавальна діяльність, активність [8, с. 95].

Незаперечним є той факт, що застосування під час навчання інтерактивної дошки вагомо збільшує якість знань студентів. Серед найбільш популярних видів робіт можна виокремити:

- демонстрацію відеороликів;
- підготовка презентацій;
- ситуативні завдання;
- ілюстрація тематичних занять.

Такі мотиваційні прийоми допомагають активізувати найпасивніших студентів, заохотити їх до участі у навчальному процесі, підвищує мотивацію, стимулює самооцінку. Використання мультимедійних комплексів стане у нагоді і у подальшій професійній діяльності майбутніх спеціалістів різних галузей, що значно сприятиме їх кар'єрному зросту.

Сприяє гарному засвоєнню знань, умінь, навичок і метод гри. Застосування ділових ігор на заняттях допомагає підтримувати емоційному стабільність студентів. Зміна роду діяльності сприяє гарному засвоєнню навчального матеріалу, стимулює уважність, пам'ять, критичне мислення. Ділові ситуативні ігри дозволяють змодельовати критичні ситуації пов'язані із майбутньою професійною діяльністю студента, можуть відворювати побутові, неординарні, конфліктні, життєві ситуації. Рольові ігри на заняттях спонукають до швидкого запам'ятовування мовних моделей. Таким чином досягається ефект імпровізації, стимулюється розвиток творчого потенціалу, формується впевненість. Студенти позбуваються страху перед неправильною вимовою чи недоречним використанням слів, фраз, мовних моделей.

Серед ділових ігор, що застосовуються під час вивчення іноземної мови найбільш ефективними є:

- гра-діалог (студент повинен не лише висловити власну думку, але й аргументувати її);
- творчі ігри, що стимулюють мотивацію;
- пізнавальні ігри (по типу «Що? Де? Коли?»).

Особливу увагу хочемо звернути на такий популярний вид діяльності на заняттях як «мозковий штурм». Загальновідомим є той факт, що цей метод покликаний стимулювати розумову активність. У більшості випадків його використовують як підготовчий процес для більш успішного розв'язання складних задач. Цей метод цілком забезпечить наявність

неординарних підходів у вирішенні поставлених проблем, цілей, але для його проведення слід дотримуватися певних правил [1]. Наприклад: фіксування (запис) усіх ідей, які виникають в учасників, навіть, якщо вони, на перший погляд, абсолютно безглузді; критика є неприйнятною; усі учасники гри мають право висловити свою ідею не будучи висміяними чи приниженими (ображеними).

До інтерактивних методів відносяться і випереджуючі творчі завдання. Наприклад, досить цікавими і стимулюючими є зйомки міні фільмів іноземною мовою. Це можуть бути екскурсії рідним містом, репортажі, інтерв'ю з цікавими людьми.

Наприклад, у процесі обговорення, створюється «мовленнєва ситуація» яка містить в собі не один фактор, а низку чинників, які і визначають мовленнєву поведінку учасників. Тобто, задача, яку ставить перед собою викладач, це створити максимально ситуативну модель, яка б спонукала студентів до застосування на практиці певних мовленнєвих знань. Таким чином забезпечується участь у процесі усіх членів академічної групи. Викладач заздалегідь готує:

- тему;
- визначає місця події;
- обумовлює напрямки спілкування (опис деталей, події тощо);
- проводить інструктаж щодо поведінки учасників;
- дає поради щодо використання мовних моделей.

Викладач, у процесі моделювання навчально-мовленнєвої ситуації, повинен окреслити ряд вимог, які визначають спілкування – зв'язне висловлювання (діалогічне, монологічне), яке повинно з'явитися в результаті спілкування. Опрацювання завдань, які сприяють удосконаленню діалогічного і монологічного мовлення сприяє поглибленому розумінню дій і пришвидшує момент говоріння і думання іноземною. Така робота поєднує у собі декілька видів інтерактивної діяльності. Але найбільш важливим є той момент, що студенти зацікавлені у власній самодосконалості, розвивається відповідальність, формується вміння і навички роботи в команді. Що стосується викладача, то у нього є теж не менш важлива роль у цьому процесі. Він розробляє тему і завдання, а студенти узгоджують з ним, як керівником усього творчого процесу, маршрут і обов'язки кожного учасника [4].

Найбільшою проблемою під час використання інтерактивних методів на заняттях з вивчення іноземної мови є пасивність студентів, це зумовлено їх емоційною зажатістю. Сучасний студент боїться висловити власну думку, у нього є непереборний страх перед аудиторією, страх бути осміяним за допущені помилки. Задача викладача, за допомогою різних методів інтерактиву розкрити потенціал закладений у кожній особистості, покращити комунікативні навички студентів. Саме створення комфортної ситуації під час проведення ділових ігор, створення творчих проєктів, обговоренні, сприяє формуванню навичок до спілкування, розкриття внутрішнього «Я», умінню висловлювати власну думку, ідею тощо [9].

Також, у процесі роботи викладач не повинен зупинятися на застосуванні якогось одного методу. Зміна методів сприяє різнобічному розвитку здібностей студентів, допомагає кращому сприйняттю нової інформації, запам'ятовуванню.

Основні завдання, що реалізуються через інтерактивні методи:

- розвиток комунікативної компетенції;
- продуктивне засвоєння навчального матеріалу та розвиток його практичного використання;
- підвищення пізнавальної активності та мотивації до вивчення мови;
- формування критичного мислення;
- збагачення соціального та комунікативного досвіду.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, підсумовуючи вищесказане, хочемо зазначити, що використання під час вивчення іноземної мови інтерактивних методів навчання сприяє покращенню словарного запасу студентів. Також, ми дійшли висновку, що інтерактивні методи вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах є ефективними за

умови високої професійної підготовки викладача, його вміння організувати процес і адаптувати студентів. Процес вивчення іноземної мови передбачає спілкування, що відкриває можливість переходу від вивчення до використання її на практиці. Слід наголосити, що нові, нетрадиційні методи вивчення іноземної мови стимулюють студентів до проявлення мовної активності і в цьому їх привабливість та пріоритетна значимість. Сучасні методи вивчення іноземної мови сприяють пришвидшенню процесу говоріння іноземною, а згодом і думати. Вони є зручними для проведення занять і не тільки, тобто їх можна використовувати як для аудиторної роботи, так і для проведення позакласних заходів. Отож, на сьогоднішній день, інтерактивні методи є одним із найефективніших способів навчання іноземних мов.

Список використаних джерел

1. Гін А. Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму: (Цікава і проста форма навчальної діяльності). Завуч (Перше вересня). 2000. № 8. С. 7–11.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Автор-укладач Н. П. Паволокова. Х.: Вид. група «Основа», 2009. С. 176
3. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. К.: Знання-Прес, 2008. 447 с.
4. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. Відкритий урок. 2002. № 5-6. С. 7–10.
5. Майєр Н. В. Особливості формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови у процесі самостійної роботи. Іноземні мови. 2015. № 3. С. 25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2015_3_5 (дата звернення: 17.09.2019).
6. Навч. посібник для самост. вивч. дисц В. С. Лозниця. К.: «ЕксОб», 1999. 304 с.
7. Педагогічні технології. Ганна Сазоненко; упоряд.: Г. Мальченко, Т. Вороненко. К.: Шк. світ, 2009. 128 с.
8. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / За заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
9. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. К.: А.С.К., 2004. 192 с.
10. Пометун О. Як оцінити діяльність учнів на інтерактивному уроці Доба. 2002. № 2. С. 2–6.
11. Селевко Г. К. Альтернативные педагогические технологии. М.: НИИ школьных технологий, 2005. 224 с

References

1. Hin, A. (2000). Bezкровna ataka: Tekhnolohiia provedennia navchalnoho mozkovoho shturmu: (Tsikava i prosta forma navchalnoi diialnosti) [*Bloodless attack: Technology of brainstorming training (Interesting and simple form of educational activity)*]. Zavuch (Pershe veresnia) № 8 pp.7-11. [in Ukrainian].
2. Pavolokova, N.P. (2009). Entsyklopediia pedahohichnykh tekhnolohii ta innovatsii [*Encyclopedia of pedagogical technologies and innovations*]. Kh.: Vyd. hrupa "Osnova". p. 176. (Serii "Zolota pedahohichna skarbnytsia"). [in Ukrainian].
3. Kuzminskyi, A.I., Omelianenko, V.L. (2008). Pedahohika: Pidruchnyk. [*Pedagogy: Textbook*]. K.: Znannia-Pres. p. 447. [in Ukrainian].
4. Kramarenko, S.H. (2002). Interaktyvni tekhniky navchannia, yak zasib rozvytku tvorchoho potentsialu uchniv [*Interactive learning techniques as a means of developing students' creativity*]. Vidkrytyi urok. № 5-6. pp.7-10. [in Ukrainian].
5. Maiier, N.V. (2015). Osoblyvosti formuvannia metodychnoi kompetentnosti u maibutnikh vykladachiv frantsuzkoï movy u protsesi samostiinoi roboty [*Features of*

methodological competence formation for future French language teachers in the independent work course]. Inozemni movy. № 3. p. 25. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2015_3_5 [in Ukrainian].

6. Loznytisia, V.S. (1999). Navch. posibnyk dlia samost. vyvch. dysts. [Tutorial for self-study of the discipline]. K.: "EksOb". p. 304. [in Ukrainian]

7. Hanna Sazonenko; uporiad.: Malchenko, H., Voronenko, T. (2009). Pedagogichni tekhnolohii [Pedagogical technologies]. K.: Shk. svit. p. 128 (B-ka "Shk. svitu"). [in Ukrainian].

8. Bihych, O.B., Borysko, N.F., Boretska, H.E. ta in. (2013). Za zah. red. S. Yu. Nikolaievoi. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedagogichnykh i linhvistychnykh universytetiv [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. K.: Lenvit, p. 590. [in Ukrainian].

9. Pometun, O., Pyrozhenko, L. (2004) Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Modern lesson. Interactive Technologies of Studying]. Nauk.-metod.posib. O.I.Pometun, L.V.Pyrozhenko; za red. O.I.Pometun. K. "A.S.K." p. 192. [in Ukrainian].

10. Pometun, O. (2002). Yak otsynity diialnist uchniv na interaktyvnomu urotsi [How to evaluate student activity in an online lesson]. Doba. № 2. pp. 2-6. [in Ukrainian].

11. Selevko, G.K. (2005). Al'ternativnye pedagogicheskie tekhnologii [Alternative pedagogical technologies]. M.: NII shkol'nyh tehnologi. p. 224. [in Russian].

KHARLAMOVA Liliia, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior teacher of Foreign Languages Department of Flight Academy of National Aviation University;

CHALA Natalya, Senior teacher of Foreign Languages Department of Flight Academy of National Aviation University;

KOVALOVA Inna, Senior teacher of Foreign Languages Department of Flight Academy of National Aviation University.

MODERN TECHNOLOGIES FOR TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN TECHNICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article contains an attempt to analyze the use of interactive methods of a foreign language learning, some examples are given, as well as ways of their realization. Special attention is paid to new technologies, used by the students in the process of gaining speaking habits while learning a foreign language: learning vocabulary, gaining abilities to build dialogues, to read, to translate etc. The main principles are considered which are able to mobilize the whole training process. The training forms and methods are investigated, while affect the formation and development of the students' communicative habits.

The peculiarities of communicative method use in learning foreign languages study at high school are discriminated, stressing the fact that the given method is effective, on condition of the teacher's high professional level, his/her ability to organize the process and adapt the students for further professional activity.

It is stressed that the use of interactive training methods when studying a foreign language enriches the students' vocabularies. It is also proved that the use of interactive training methods in high school foreign languages study are efficient on condition of high professional level of the teacher, his/her abilities to organize the process and to adopt the students. A foreign language study process involves communication, which makes it possible to transfer from learning a language to its practical application. It should be underlined that the new non-traditional methods of studying foreign languages stimulate the students' linguistic activities, comprising their attraction and priority. The modern methods of studying foreign languages promote acceleration of the foreign language speaking by the non-natural speakers' process and improper time, they will teach to think in the language within the framework of the professional activity. They are

convenient for conducting lessons and more than this, that is, they can be used in both practical lessons and in extracurricular measures as well as in other kinds of independent students' work. So, nowadays the interactive training methods are leading and effective.

Key words: *interactive teaching methods, foreign language, multimedia, brainstorming, group work, project method, communicative competence, situationalism, pedagogical techniques, individual approach, teaching technology, cognitive activity.*

*Одержано редакцією: 17.01.2020 р.
Прийнято до публікації: 27.01.2020 р.*